

LA TRADICIÓ BÍBLICA I CLÀSSICA EN LA LITERATURA OCCIDENTAL

1. Fonts bíbliques

La Bíblia, creada pels hebreus (poble semític que s'instal·là a Palestina fa més de tres mil anys) és el conjunt de llibres de gènere i temàtica diversa que constitueixen la base sagrada de dues de les tres religions monoteistes, el Judaisme i el Cristianisme, ja que els creients consideren que els seus autors van escriure'ls inspirats directament per Déu. A banda del seu valor estrictament religiós, la Bíblia té un altíssim valor literari i cultural, que es mostra tant en la literatura, com en la pintura, l'escultura o la música de la nostra civilització occidental. La Bíblia conté textos de gènere divers (narracions, poemes, lleis, consells, proverbis, reflexions, cartes...).

Els cristians divideixen la Bíblia en dues parts: l'Antic Testament, que recull la història, les tradicions i creences dels jueus fins a l'arribada de Jesucrist; i el Nou Testament, que se centra en la figura de Jesucrist i en el missatge cristià. La redacció de la Bíblia es va iniciar uns mil anys abans de Crist i es va acabar al segle I o II dC.

Els personatges que protagonitzen els textos bíblics tenen una importància cabdal en la nostra literatura i en la resta de les manifestacions culturals:

- **Adam i Eva:** són els protagonistes de la història sobre la creació de l'ésser humà que s'explica en el primer llibre de la Bíblia, el *Gènesis*. Són considerats els pares de la humanitat. A més, simbolitzen el desig de saber que té tot ésser humà, la voluntat de ser déus creadors i a partir del seu enfrontament amb la divinitat, són expulsats del Paradís i introdueixen el pecat (el mal) en el món.
- **Caïm i Abel:** fills d'Adam i Eva, dos germans totalment oposats, representen l'enfrontament, l'enveja i el crim.
- **Noè:** el protagonista del relat sobre el diluvi universal amb què Déu va castigar les maldats humanes. A Noè, home just, se li va permetre construir un arca, un vaixell, en el qual va anar ficant parelles de tots els animals que hi havia a la terra per preservar-los del càstig.
- **Abraham:** considerat el primer patriarca o pare bíblic, és a dir, el pare del poble d'Israel. Ell és el primer que estableix una aliança de fidelitat amb Yavhé (Déu). Si ell i la seva descendència són fidels a aquesta aliança i segueixen els preceptes divins, Déu els premiarà.
- **Moisés:** l'hebreu que, salvat de les aigües del Nil, va viure a la cort del faraó i va ser el líder, el cabdill que va alliberar el seu poble de l'esclavitud i el va portar a la terra promesa per Déu a Abraham i a la seva descendència.
- **David:** el més important rei d'Israel.
- **Salomó:** fill de David, rei que es caracteritzava per la seva immensa saviesa.
- **Isaïes, Jeremies, Ezequiel, Daniel:** profetes, homes que estaven en contacte amb la divinitat i recordaven al poble d'Israel que si pecaven, trencaven l'aliança amb Déu i, per tant, serien castigats.

2. Fonts clàssiques

Quan parlem de civilització i cultura clàssiques ens estem referint a la història i la cultura de Grècia i Roma, dues grans civilitzacions que van florir a l'edat antiga. Els grecs i els romans van destacar en tots els ordres de la vida (en l'organització política i social, en la ciència, la literatura, el pensament...) i s'anomenen cultura "clàssica" perquè ha estat la guia i la referència de tota la civilització occidental.

Al costat de les tradicions judeocristianes, les literatures grecolatines són l'altra font fonamental de la literatura occidental.

Pel que fa a la **literatura grega**, destaquen els poemes èpics *La Il·líada* i *L'Odissea*, atribuïts a **Homer** (segle VIII a.C). El tema del qual parteixen els dos poemes és la **guerra de Troia**, que enfrontà durant deu anys grecs contra troians:

- **La Il·líada** narra els darrers dies del setge de la ciutat per part dels grecs. El protagonista es **Aquil·les**, un dels cabdills grecs. Irrat perquè un altre cabdill, Agamèmnon, li ha pres una esclava, es retira del camp de batalla, cosa que provoca derrotes importants en el bàndol grec. El seu amic Patrocle lluita amb les seves armes i és mort per Hèctor, el millor guerrer troià. Aleshores Aquil·les torna al camp de batalla, lluita ferotgement i mata Hèctor.
- **L'Odissea** situa l'acció un cop els grecs han resultat vencedors de la guerra contra els troians. Explica les aventures d'uns dels herois protagonistes, **Odisseu o Ulisses**, que triga deu anys més a retornar per mar a la seva pàtria, Ítaca. Allà l'esperen Penèlope, la seva esposa, i Telèmac, el seu fill. L'obra consta de tres nuclis temàtics: la recerca d'Odisseu per part de Telèmac, les aventures d'Odisseu i, un cop arribat, la venjança contra els pretendents que, en absència seva, pretenien casar-se amb la seva fidel esposa.

Pel que fa a la **literatura llatina**, podem esmentar autors com:

- **Ovidi**: poeta líric que va escriure sobre temes d'amor, dones abandonades i transformacions mitològiques. Entre les seves obres destaca les **Metamorfosis**, poema narratiu en quinze llibres que descriu la creació i la història del món, fent servir com a fons les tradicions mitològiques de Grècia i Roma. És encara una de les obres de mitologia més popular i més influent en la tradició literària occidental. Potser l'episodi que més repercussions ha tingut, tant en literatura com en les arts plàstiques és el d'Apol·lo i Dafne; altres relats: Píram i Tisbe, Perseu i Andròmeda, Medea, Eurídice, el rapte de Prosèrpina...
- **Horaci**: un dels millors poetes lírics romans del segle I aC. De la seva obra destaquen les **Odes** i els **Epodes**, on canta la vida quotidiana, el gaudi dels petits plaers, l'amor, el pas del temps. D'Horaci provenen dos grans tòpics literaris: el **carpe diem**, que expressa la fugacitat de la vida i la necessitat de gaudir del present; i el **beatus ille** que manifesta l'ideal d'una vida en contacte amb la natura, lluny dels negocis humans.
- **Virgili** (70-19 aC) és el principal representant de l'èpica llatina. Va ser considerat el poeta nacional de Roma per la seva obra més important, **l'Eneida**, que narra els **orígens mífics de la raça romana** en dues parts: la primera segueix el model de *L'Odissea* i narra el viatge de l'heroi, Enees, a Itàlia; la segona part s'inspira en la *Ilíada*, i narra les guerres que van tenir lloc en aquest territori. La influència d'Homer és evident en la seva composició i estil.